

وحدت حقیقی ادیان

۵ مهر ۱۳۹۳ ساعت ۹:۴۸

در این تفسیر جدید از پلورالیزم، وحدت حقه حقیقی ادیان همسو با تكثر واقعی ادیان ارزیابی می‌شود از این رو این دو مقوله، نه تنها یکدیگر را نفی نمی‌کنند، که مکمل هم نیز هستند. برچنین مبنایی است که در عنوان کتاب، بین دو اصطلاح «پلورالیزم دینی» و «پلورالیزم در دین» تفاوت گذاشته شده است.

در کتاب «پلورالیزم دینی یا پلورالیزم در دین» سعی شده است که نظریه پلورالیزم دینی رایج در غرب از دیدگاه یکی از متفکران مدافع آن در فلسفه دین، جان هیک، بررسی و ارزیابی شود. نویسنده کتاب اعتقاد دارد می‌توان با استفاده از اصول و مبانی تعالیم اسلامی، و برخی مبانی فلسفی و معرفت‌شناسی اسلامی، به مفهوم جدیدی از «پلورالیزم در دین» نایل شد که به طور طبیعی و با توجه به اختلاف جنس و سنخ، در طیف مذکور قرار نمی‌گیرد و ماهیتی متفاوت با آن دارد.

در این تفسیر جدید از پلورالیزم، وحدت حقه حقیقی ادیان همسو با تكثر واقعی ادیان ارزیابی می‌شود از این رو این دو مقوله، نه تنها یکدیگر را نفی نمی‌کنند، که مکمل هم نیز هستند. برچنین مبنایی است که در عنوان کتاب، بین دو اصطلاح «پلورالیزم دینی» و «پلورالیزم در دین» تفاوت گذاشته شده است.

در اصطلاح «پلورالیزم دینی»، تفکر رایج در تكثرگرایی مورد نظر است، اما در اصطلاح «پلورالیزم در دین» این معنا مورد تاکید است که دین، حقیقت واحدی است که به صور و اشکال مختلف و متعدد، تكثراتی پیدا کرده است. این مضمون در کتاب حاضر در مقابل نگرش رایج در پلورالیزم بررسی شده است و البته روشن است که این تفکر نقطه مقابل نگرش حاکم بر آن طیف است که در ابتدای آن، تاکید بر وحدت و حقیقت دینی خاص، منافی حقیقت یابی در ادیان دیگر، و در انتهایش، تاکید بر اصالت تكثر ادیان (پلورالیزم)، مانع از وحدت حقیقی ادیان است.

نکته قابل توجه اینکه مرجع اصلی این کتاب، رساله دکتری مولف در رشته فلسفه و کلام در دانشگاه امام صادق (ع) است که با تغییراتی و اصلاحات عمده‌ای به صورت کتاب درآمده است.

کتاب «پلورالیزم دینی یا پلورالیزم در دین» در سه بخش به نگارش درآمده است که عبارتند از: تعریف موضوع و بررسی مفروضات اولیه و تبیین مبانی پلورالیزم، تبیین، بررسی و نقد نظریه پلورالیزم دینی (با تاکید بر آرای جان هیک) و تبیین نظریه پلورالیزم در

در تاریخ معرفت بشری، مباحث و مسائل مربوط به دین شناسی و دین پژوهی همواره جایگاه ویژه ای داشته است. اگرچه تامل و مذاقه در وجه محققانه آن به متفکران و صاحب نظران حوزه های مختلف معرفت بشری متعلق بوده است، به دلیل ورود دین در تمامی عرصه های حیات بشری، آدمیان همواره در تعاملی جدی با آن قرار داشته اند.

عرضه دین که به منظور ورود به همه عرصه های حیات انسان بوده، در تعامل با انسان ها از تاثیر و تأثر به دور نمانده است. در این تعامل، با توجه به تنوع و تکثر فرهنگ ها، ادیان هم متکثر و متعدد شده اند، و به تناسب شرایط و مقتضیات مختلف، رویکردهای پدیدار شده است. این تکثرات در مورد وحدت حقیقی ادیان ابهاماتی برانگیخته اند که مسائل جدیدی در کلام و فلسفه دین پدید آورده است.

شاید مهم ترین مسئله تبیین چگونگی این وحدت با وجود کثرت و تفسیر فلسفه تنوع ادیان باشد. تلاش های اخیر که در حوزه فلسفه دین در تبیین نظریاتی از قبیل انحصارگرایی، شمول گرایی، یا تکثرگرایی شده همه در جهت حل این مسئله بوده است.

هریک از این عناوین سه گانه در واقع نمایاننده جایگاهی از طیف وسیعی است که از انحصارگرایی شروع می شود، با تاکید بر وحدت دین در تامل هدف غایی آن، به شمول گرایی می رسد، که این نیز خود با تاکید بر سهیم بودن ادیان در وحدت خاص دینی به پلورالیزم می رسد و پلورالیزم بر واحدهای دینی عرضی و حقایق متکثر تاکید می گذارد.

با توجه به اهمیت، حساسیت و ظرافت موضوع پلورالیزم و ابهامات و اشتباهاتی که در این خصوص در برخی نوشته ها دیده می شود و هم چنین با عنایت به تازگی طرح آن در محافل علمی ایران، مولف بر آن شده با استفاده از ژرفای اندیشه صاحب نظران این حوزه و هم چنین مراجعه به منابع دست اول، قدمی، هرچند کوتاه اما مهم بردارد.